

'Lyk-statie van den beroemden zee-held MICHEL de RUYTER. Hertog, Ridder, etc. Luytenant-Admiraal-Generaal der Vereenigde Nederlanden.' Prent uit 1683 van Jan Luyken. Afbeelding Stadsarchief Amsterdam / J. Luyken

De grafkelder van Michiel de Ruyter

Op 18 maart 1677 werd Michiel Adriaenszoon de Ruyter begraven in een grafkelder in de Nieuwe Kerk in Amsterdam. In deze crypte werden vervolgens nog twee eeuwen nazaten van De Ruyter en hun verwanten bijgezet. Hoewel de grafkelders in kerken al lang geleden onteigend zijn, spelen bij die van De Ruyter tot op de dag van vandaag diens nazaten een rol. Frits de Ruyter de Wildt, afstammeling in de 12^e generatie, is momenteel de belangrijkste vertegenwoordiger en heeft ons van informatie voorzien. Dit verhaal gaat over de wederwaardigheden van de grafkelder door de eeuwen heen en over wat daar nu nog in en bij gebeurt. De aanleiding was het voornemen, een bord aan te brengen in de crypte met de namen van allen die er ooit in bijgezet zijn.

Admiraal Michiel de Ruyter speelde een belangrijke rol bij het veroveren en beveiligen van handelsroutes van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. De belangrijkste concurrent daarvan was in De Ruyters tijd Engeland. Tijdens de eerste drie (van vier) Engelse Oorlogen speelde hij een belangrijke rol met de beroemde Tocht naar Chatham (1667), waarbij het Engelse vlaggenschip buitgemaakt werd, als publicitair hoogtepunt. De Staten-Generaal stuurde hem op tal van missies; De Ruyter vocht in Europa, op de Middellandse Zee en in Amerika. In 1664-65 heroverde hij in opdracht van de Staten op de kust van West-Afrika enkele handelsposten op de Engelsen die een rol speelden in de slavenhandel, vooral die van de West-Indische Compagnie. Of De Ruyter zelf daarmee een aandeel in de slavenhandel valt aan te rekenen, is momenteel onderwerp van debat.

De Ruyters dood en balseming

Tijdens een zeeslag op de Middellandse Zee tegen de Fransen, in de buurt van Sicilië, werd De Ruyter op 22 april 1676 getroffen door een kanonskogel die zijn rechterbeen verbrijzelde. Een week later overleed hij aan die verwondingen in de haven van Syracuse. Het lichaam werd gebalsemd en in een loden kist in de kajuit van zijn schip, de Eendracht, geplaatst; de ingewanden werden verwijderd en begraven. Op een in het Nationaal Archief

aanwezige kaart is de plek aangegeven waar een monumentje de begraven ingewanden markeerde. Helaas is dit monumentje niet meer terug te vinden. Het bericht over De Ruyters dood bereikte de Republiek pas in juni. Het eskader bleef nog lang onderweg, zodat het stoffelijk overschot niet eerder dan februari 1677 in Amsterdam aankwam. Bijzonder is dat koning Lodewijk XIV als teken van respect voor de gesneuvelde admiraal saluutschoten liet afvuren vanuit de Franse havens waar de Eendracht passeerde, terwijl Frankrijk sinds het Rampjaar 1672 met de Republiek in oorlog was.

Begrafenis

Op 18 maart 1677 vond de begrafenis plaats. Een lange stoet trok door de stad, de mannelijke familieleden achter de kist. Er was veel volk op de been om de gesneuvelde zeeheld de laatste eer te bewijzen. De Ruyter werd ter ruste gelegd in een grafkelder onder het koor van de Nieuwe Kerk. Onder de deksel van de kist bevond zich een glas-in-loodraam waardoor het lichaam – tegen beta-

Door een glas-in-loodraam in de kist was het lichaam te bekijken

ling – te bekijken was. Vier jaar na de begrafenis werd boven de grafkelder het bekende, door Rombout Verhulst (1624-1698) ontworpen, grafmonument aangebracht. De ingang naar de grafkelder bevindt zich aan de achterzijde daarvan. Tegenwoordig staan de toegangsdeuren bovenaan de trap naar de crypte doorgaans open en kun je (door glas) naar beneden kijken, naar de kist van De Ruyter.

Andere bijzettingen

Michiel de Ruyter heeft niet lang alleen in de grafkelder gelegen. Nog in hetzelfde jaar werden de kisten met de stoffelijke overschotten van zijn stiefzoon, Jan van Gelder (1647-1673), diens zoon Michiel en Cornelis Somer, een zontje van De Ruyters dochter Margaretha, in de kelder bijgezet. Zij waren eerder begraven geweest in de Oude Kerk. Gedurende bijna tweehonderd jaar (tot 1866) werden nazaten van de admiraal en hun verwanten bijgezet in de crypte; in totaal 56 personen. Nu is de grafkelder niet klein, maar zoveel kisten is wel erg veel. Om een en ander beheersbaar te houden, hebben in de 19de en 20ste eeuw daarom verschillende ruimings- en samenvoegingsacties plaatsgevonden.

Afstammingslijnen

Hoewel De Ruyter twee zoons had, stierf de familie in mannelijke lijn al snel uit. Onder zijn nazaten zijn enkele takken die zich zeer bewust bleven van hun afstamming. Twee families kregen in de negentiende eeuw het recht 'De Ruyter' aan hun familienaam toe te voegen en zo ontstonden de namen De Ruyter de Wildt (in 1817) en De Ruyter van Steveninck (1842). Een andere belangrijke tak draagt de naam Elias. Op basis van oude afspraken beschouwde de familie Elias het linker gewelf als haar bezit, de familie De Ruyter de Wildt het rechter.

Ruimingen

Op een prent van Lambert Gerrits uit 1813 is te zien hoe opeengestapeld de kisten in de crypte stonden. De tekening geeft vooral een kijkje in het rechter gedeelte. Links onder staat de grote kist van Michiel de Ruyter.

De grafkelder in 1813. Tekening van Gerrit Lamberts. Afbeelding Stadsarchief Amsterdam / G. Lamberts

In 1835 vond een eerste grote (op)ruiming plaats. Aan de linkerkant, die veel voller was dan de rechterkant, werden de stoffelijke overschotten uit 23 kisten samengebracht in één verzamelkist. Daarnaast bleven er nog zeven kisten en kistjes staan.

Tot 1866, toen het bijzetten in de kerk definitief verboden werd, werden er aan de Elias-kant nog twaalf personen bijgezet en een kist in het midden, die van Jacoba Maria Parker (1774-1854), de verbindende schakel tussen de familie De Wildt en Michiel de Ruyter. In 1870 werden zes van de nieuwste kisten van de familie Elias overgebracht naar een nieuwe grafkelder op de protestantse begraafplaats in Muiderberg.

De grafkelder in 1881. Tekening van Johan Rieke. Afbeelding Stadsarchief Amsterdam / J.G.L. Rieke

Herkisting De Ruyter

Een tekening van Johan G.L. Rieke toont de situatie in 1881, opnieuw gezien in de richting van het rechtergewelf. In het middengedeelte de kist van Jacoba Parker en achterin de gestapelde kisten van alle niet-Eliassen die voor een deel in deplorabele toestand verkeerden. Ook de kist van De Ruyter zelf was kapot. Eveneens in 1881 werd Michiel de Ruyter, op kosten van de Staat, opnieuw gekist en prominent in het middengewelf geplaatst. De stoffelijke resten uit de overige kisten werden samengevoegd in enkele verzamelkisten.

Huidige situatie

Na enkele verdere tussentijdse samenvoegingen, ontstond – nog steeds in overleg met de families Elias en De Ruyter de Wildt – in 1956 de situatie zoals die nu is: in het midden de kist met De Ruyter zelf en links daarvan een verzamelkist-Elias en aan de rechterkant een verzamelkist met de overige familieleden. Jacoba Parker werd ten onrechte als aangetrouwd beschouwd en elders in de kerk onder

In 1881 werd De Ruyter op kosten van de staat opnieuw gekist

Huidige situatie in de grafkelder, met de kist van De Ruyter in het midden en ter weerszijden een verzamelkist. Aan de wand de zilveren Hongaarse lauwerkrans. Foto Bert Lever

een zerk begraven, waar haar kist later voor de aanleg van vloerverwarming geruimd werd. Tijdens de werkzaamheden in 1956 werd de kist van De Ruyter nog eenmaal geopend. Hij zag er inmiddels zo slecht uit, dat toen gemaakte foto's op verzoek van de familie vernietigd zijn.

Eerbetoon

Tot op heden wordt op deze plek eer bewezen aan de admiraal, die tot onze grote zeehelden gerekend wordt. Jaarlijks organiseert de Stichting Michiel de Ruyter een goed bezochte herdenking in de Nieuwe Kerk. Dat eerbetoon voor De Ruyter komt ook uit Hongarije. Ongeveer de helft van de linten achter zijn kist en een krans erop hebben de kleuren van de Hongaarse vlag. De achtergrond hiervan is, dat De Ruyter in 1676 door onderhandelingen 28 Hongaarse predikanten uit slavernij op Spaanse galeien bevrijdde. Zij waren door de rooms-katholieke Habsburgse keizer Leopold I (tevens koning van Hongarije), die optrad tegen het protestantisme in zijn rijk, aan Spanje uitgeleverd. Dit is nog steeds niet vergeten door de Hongaren. Zo werd er in 1895 in Debrecen, de 'protestantse hoofdstad' van Hongarije, een gedenknaald voor *De Ruyter Mihály* opgericht. In 1907 stuurde de Hongaarse Gereformeerde Kerk een zilveren lauwerkrans naar Amsterdam, met op de bladeren de namen van de predikanten. Deze hangt achter de kist van De Ruyter aan de wand.

Herinneringsbord

Op initiatief van de Stichting Michiel de Ruyter is een herinneringsbord ontworpen met de namen van alle 56 personen die ooit in de grafkelder zijn bijgezet. Het is op 9 februari jl. onthuld door de Hongaarse ambassadeur András Kocsis en viceadmiraal bd Matthieu Borsboom. Het was de bedoeling het bord binnen afzienbare tijd in de crypte aan te brengen. De voorzorgsmaatregelen tegen coronabesmettingen verhinderen dit vooralsnog.

Bert Lever en Daniël Reinders

Meer informatie op de site deruyter.org

De onthulling van het herinneringsbord door de Hongaarse ambassadeur András Kocsis (l) en viceadmiraal bd Matthieu Borsboom. Foto Bert Lever